Geachte wandelaar,

De Dorpsraad Harbrinkhoek Mariaparochie, biedt u hierbij twee dorpsommetjes aan om al kuierend de mooie omgeving en natuur rondom ons dubbeldorp te verkennen.

Het Kroamschudpad (5 km)

Deze route loopt van de start bij de kerk zuidwaarts via het woongebied Almelo Noord-Oost naar de Markgraven beek. Deze te volgen tot de Markgraven. Om vervolgens af te buigen naar het noorden tot aan de fietsbrug ter hoogte van de Schelfhorst om dan vervolgens via het stadspark weer terug te keren naar Mariaparochie. Onderweg loopt u langs historische plekken als de Mooie Vrouwenweg, de Loakenbeld en Erve Löwkeboer om langs de Alphonsusschool met daarachter het dorpshuis De Haambrink met bijbehorende sportzaal en tennisbanen.

Het Haarbiger kuierpad (7 km)

Deze route loopt van de start bij de kerk naar het noorden langs Erve Löwkeboer via de speelberg in Harbrinkhoek richting de Achterlandsweg. Onderweg loopt u langs historische plekken als het Wal Hyderick, het Wiegershuis en Erve Agterland om via de meanderende Markgravenbeek met daarin een vistrap terug te komen bij de kerk.
Combinatie van Het Haarbiger kuierpad en Het Kroamschudpad is 11 km.
Deze route begint bij de kerk, volgt eerst het Haarbiger kuierpad om vervolgens bij de Markgraven het Kroamschudpad te volgen in Almelo Noord-Oost.

Op deze route staan meerdere zitbanken, enkele picknicktafels en diverse speeltoestellen, waaronder een natuurlijke speelberg. Bij de diverse horecagelegenheden die u passeert, kunt u terecht voor een hapje en een drankje. De routes gaan deels over onverharde paden, het dragen van goede wandelschoenen is aan te raden. Op de paden langs de beek en de beekoevers kunt u loslopende koeien aantreffen die deze begrazen. Veel plezier en geniet er van. Op de gehele route geldt: honden verplicht aangelijnd.

Deze wandelroutes zijn samengesteld door de Dorpsraad Harbrinkhoek-Mariaparochie en is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van de gemeentes Tubbergen en Almelo, het waterschap Vechtstromen, de Provincie Overijssel, Regio Twente, Stichting Heemkunde Albergen/Harbrinkhoek, sponsoren en de betrokken grondeigenaren.

De Dorpsraad Harbrinkhoek Mariaparochie stelt zich op generlei wijze aansprakelijk voor schade van welke aard dan ook. U wandelt op eigen risico.

BEWAAREXEMPLAAR

DORPSRAAD
Harbrinkhoek - Mariaparochie

DORPSRAAD
Harbrinkhoek - Mariaparochie

www.weidevogel.nl

Rabobank
provincie Overijssel
Nationaal Landschap Noordoost-Twente
Twente
gemeente Tubbergen

Deze wandelroutes worden u aangeboden door de Dorpsraad Harbrinkhoek-Mariaparochie.

Colofon

Uitgave	Dorpsraad Harbrinkhoek-Mariaparochie
Fotografie	Rob Bruns, Harbrinkhoek
Vormgeving	Weidevogel Reclameproducties, Mariaparochie
Druk	Hassink Drukkers, Haaksbergen
Oplage	1.500 stuks / december 2013

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorg samengesteld.
De uitgever kan echter niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden of onvolledigheden.

2 Dorpsommetjes Harbrinkhoek-Mariaparochie

TWEE WANDELINGEN VANAF DE KERK IN MARIAPAROCHIE

2 Lateraalkanaal

Het Lateraalkanaal bij Almelo omstreeks 1980 gegraven om wateroverlast in Almelo en Borne te voorkomen. Almelo ligt namelijk in een kom, waar diverse beken (onder andere Loolee, Weezebeek, Hollandergraven en de Markgraven) vanuit heel Twente samen komen. Bij veel regenval stroomde deze kom vol en hadden de bewoners van de stad te maken met overstromingen. Ook het in 1959 gebouwde Banisgemaal bleek nog onvoldoende. Een groot deel van de waterafvoer in Twente wordt dus nu via het Lateraalkanaal afgevoerd. Het kanaal was nodig door de versnelde afvoer van het vergrote verharde oppervlak in Enschede, Hengelo, Borne Oldenzaal en Almelo. In noodgevallen wordt het Banisgemaal nog ingezet.

In 2012 zijn twee fietsbruggen over het Lateraalkanaal gelegd. De twee bruggen verbinden het nieuwbouwplan Almelo Noordoost, Markgraven, Mariaparochie en Harbrinkhoek via de Schelfhorst met de Almelose binnenstad.

3 Parochiegebied

Oorspronkelijk bestond het gebied tussen Almelo en Mariaparochie uit beekdalen afgewisseld door hogere gronden. De laaggelegen gronden werden gebruikt voor weide- en hooiland en de hoger gelegen gronden voor akkerland en bewoning. Op de hogere gronden verschenen de buurtschappen Krommendiek en De Mooie Vrouw. Het beekje de Loolee is geheel vergraven en vervangen door het Lateraalkanaal. Dit is ongeveer de westelijke grens van de parochie van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand in Mariaparochie.

4 De Mooie Vrouwenweg

Is genoemd naar de voormalige herberg aan de Ootmarsumsestraat welke lag aan de eeuwenoude postkoetsenroute van Almelo naar Hamburg. De Mooie Vrouw werd in 1829 opgericht door de Almelose koopman Gerrit Schimmelpenninck. Over het ontstaan van de naam Mooie Vrouw bestaat onduidelijkheid. De naam dateert wel uit het midden van de 19e eeuw. Het verhaal gaat dat welgestelde Almelose burgers wel eens (mooie) dames van plezier naar de herberg lieten overkomen. Een ander verhaal is dat in het midden van de 19e eeuw de herberg De Mooie Vrouw werd bewoond door de Heerdink waarvan de zoon huwde met een dochter van de Tubbergse smid 'De Taske'. Mine of Mie'je van de Taske scheen een mooie vrouw geweest te zijn. Ooit had een bezoeker gevraagd "bin'k hier bi'j de Mooie Vrouw?" De herberg kan haar naam dus ook aan Mine te danken hebben.

Op 2 mei 1952 ging de oorspronkelijke Herberg De Mooie Vrouw door onbekende oorzaak in vlammen op. De herbouwde herberg was later een café/restaurant annex pannenkoekenrestaurant en is in 2012 gesloopt ten behoeve van woningbouw.

5 Loakenbeld

Aan de Slagenweg, ongeveer tegenover de Broekweg, lag vroeger de Loakenbeld, een urnengrafveld uit de IJzertijd. Het was een heideveld met talrijke heuveltjes en werd door de omwonenden het Hunenkerkhof genoemd. Loak is een oud woord voor grens. Omstreeks 1900 werd de Loakenbeld afgegraven voor de winning van zand voor de huizenbouw in Almelo en later ook voor de bouw van de kerk in Mariaparochie. De Slagenweg is vernoemd naar de Slagen, een complex cultuurgrond van lange, smalle kavels (slagen). Het laatste deel van de Slagenweg liep vroeger door een woestenij van water, veen, bosjes en heide, uitmondend in de Weitemanslanden.

6 De natuurlijke speelberg

In 2013 realiseert De Dorpsraad namens alle inwoners aan de rand van het nieuwbouwplan Dannenkamp IV een 3500 m² grote natuurlijke speelplaats. Een plek waar kinderen van alle leeftijden met natuurlijke materialen kunnen spelen. Van klimtoren tot zandbak, van mtb-pad tot waterpomp, van houten brug tot bloemenweide.

7 Erve Löwkeboer

Aan de Almeloseweg ligt het Erve Löwkeboer. In 1262 werd het erve al genoemd, toen met de naam Lodewich. Het Erve Löwkeboer was toendertijd één van de weinige boerderijen in Harbrinkhoek samen met de erven Heinink, Voshaar, het Wiegershuis en het Biggenhuis en gelegen in een wildernis van heide, moeras en water. Het erve was in de 15e eeuw eigendom van het klooster van Albergen met als pachter Werner Lodewich. Links van de oprijlaan ligt een inzinking in de weide, daar was vroeger een waterpartij, de Kattengraven, te vinden.

8 St. Alphonsusschool

Gebouwd onder architectuur van Th. Van Elsberg. Het werd betaald door de kerk. Diverse ideeën van bouwpastoor Eshuis herkent men ook in dit gebouw. Voor die tijd uiterst modern en compleet met een gymnastieklokaal en handvaardigheidsruimte. Diverse keren werd het gebouw gerenoveerd en uitgebreid. De voorlopig laatste uitbreiding, onder architectuur van Perik Tubbergen, werd gerealiseerd in 2005.

Kroamschudpad - 5 km

De Dorpsraad Harbrinkhoek-Mariaparochie stelt zich op geenerlei wijze aansprakelijk voor schade van welke aard dan ook. U wandelt op eigen risico.

Op de gehele route: honden verplicht aangelijnd.

Wat is er onderweg te zien?

1 De O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstandkerk

Deze neogotische kerk werd in twee delen (kerk in 1918, voorbouwtoren 1923) gebouwd onder architectuur van J. Stuyt. Het was onder leiding van deken H.A.P.C. van der Waarden dat de tweede kerk op grondgebied van Almelo werd gerealiseerd. Bouwpastoor was J.F.H. Eshuis die op de grond, geschonken door de familie H.J. Lentferink, met vereende krachten deze kerk wist te bouwen. In oktober 1923 is de geheel voltooide kerk plechtig ingewijd door de Aartsbisschop van Utrecht, Mgr. H. van de Wetering. De Mariakapel, bij de ingang van het kerkhof, is in 2001 gebouwd bij gelegenheid van het 40 jarig priesterfeest van pastoor F.A.M. Kerkhof. Het was het cadeau van de parochie voor de jubilerende pastoor.

Kroamschudd'n in Mariaparochie

Mariaparochie kreeg landelijke bekendheid in 1988 door de korte tekenfilm Kroamschudd'n in Mariaparochie gemaakt door tekst- en liedjesschrijver Herman Finkers. Aanvankelijk in opdracht van RTV Oost dit in de vorm van een hoorspel, later verwerkte hij de tekst in zijn conference De Diana Ros Show. Het kerstverhaal werd vervolgens met behulp van tekeningen van de hand van de Groninger John Croezen tot animatiefilm bewerkt. De tekenfilm werd eenmalig uitgezonden door de VARA, waarna het programma jaarlijks rond kerstmis werd herhaald door RTV Oost. In 2004 werd de tekenfilm uitgebracht op DVD. In de tekenfilm wordt op geheel eigen wijze het kerstverhaal verteld. Het kindje Jezus Christus wordt niet geboren in Bethlehem, maar in het Twentse Mariaparochie, als zoon van timmerman Spieker-Jozef en zijn vrouw Marie. Het Twentse woord kroamschudd'n betekent op kraamvisite gaan en duidt op het bezoek dat onder andere de herders en de drie wijzen brengen aan het zojuist geboren kind, waarbij niet voorbij wordt gegaan aan Twentse gebruiken als het bakken van krentenwegge. De drie wijzen uit het oosten worden vertolkt door drie Duitsers onder leiding van Heino.

4 Jannes Brouwerstraat/hoek Frielinkstraat/ Haarbrinksweg - de school van Harbrinkhoek

Op 14 januari 1845 werd door het gemeentebestuur van Tubbergen de school van Harbrinkhoek aanbesteed. Er werd een hectare grond beschikbaar gesteld en de eerste stenen school werd gebouwd. In die tijd was de school nog omgeven door een 200 hectare groot gebied van heide en vennen.

Tot 1921 maakte men gebruik van deze school. Later werd het voormalig schoolgebouw gebruikt door carosseriebedrijf Kemperink waarna het in 2008 gesloopt werd. Nu staan er woningen.

5 Het Herberink ook wel genoemd het Wiegershuis

In de 17e eeuw werd dit erf omschreven als een groot Domeinhof bewoond door Geert Herberink. Dit domeinhof omvatte de naburige erven Laarhuis, Kroesehuis met het Biggenhuis en het oude en nieuwe Wiegershuis. Maar waarschijnlijk heeft al in de 14e eeuw op deze plek een havezathe gestaan met de naam Harberinck waaraan Harbrinkhoek zijn naam heeft te danken. In 1522 was de bewoner Gert Hadulberinck. Uit doopregisters van de 17e en 18e eeuw vinden we de plaatsnaam Harberink als geboorteplaats. Tegenwoordig woont de fam. Ten Velde aan de Haarbrinksweg 83.

6 Erve Agterland

Waar nu de familie Bloemendaal een melkveebedrijf runt woonden in het jaar 1723 een Jan en Bernardus Agterland. De boerderij van de familie Agterland lag wel enkele honderden meters dichter bij de beek de Markgraven. Eerst in 1824 en daarna in 1879 werd namelijk de oorspronkelijke boerderij door brand verwoest en in 1879 is op deze plek, aan de Rundervoortsweg, een nieuwe boerderij gebouwd. Vlakbij deze boerderij, in de 18e eeuw, stonden meerdere huizen waar vier families met de naam Berentsen woonden.

7 Het Kostershuis later ook genoemd het Nieuwe Agterland

Waar de Markgraven en de Hunzebeek samenkwamen, om als Heiningsbeek verder te gaan, stond het Kostershuis. Een ideale plek voor een watermolen die hier waarschijnlijk ook heeft gestaan, genoemd de Heynemole.

In 1508 was de Heynemole verpacht aan Henrick ter Heyne en zijn vrouw Alyda. De molen was toen eigendom van het Onze Lieve Vrouwengilde in Oldenzaal. Nu woont hier de familie Nobbenhuis en daarvoor was Achterland's Gait, Gerardus Hergelink, de bewoner. Eigenlijk kreeg de Achterlandsweg een verkeerde naam, want het Erve Agterland lag niet langs deze weg maar langs de Rundervoortsweg.

De brug over de Markgraven in de Rundervoortsweg was er vroeger niet. Het was een doorwaadbare plaats in de Hunzebeek waar de Rundervoortsweg naar is vernoemd. Ook heeft in deze buurt waarschijnlijk het eerste schooltje van Harbrinkhoek gestaan. Rond 1800 namelijk liep er een pad van de Rundervoortsweg naar Erve Heinink (waar nu de fam. Alberink woont en daarvoor de fam. Lansink en Noordegraaf). Langs dit pad is in 1820 een school gebouwd. In 1845 is er een nieuwe school gebouwd op de hoek van de Jannes Brouwerstraat en Haarbrinksweg.

8 Markgraven

De Markgraven is in de ijstijd ontstaan als beek vanaf de stuwwal bij Tubbergen. Op veel plaatsen is de beek in de loop der jaren geheel of gedeeltelijk verlegd en rechtgetrokken. De Markgraven is de hoofdader voor de afvoer van het stedelijk en landelijk water in de regio Tubbergen (2600ha). Bovenstrooms wordt hij Heinemansbeek genoemd.

9 Erve Klösse

Erve Klösse aan de Klösseweg is onderdeel van de Klössehoek. Sedert 1650 stond hier een boerenwoning die de naam Erve Klösse draagt. Het is onzeker waar de naam Klösse vandaan komt. Het zou kunnen dat hier een thuisweverij was. Verschillende families, Kreuwel en daarna Schmidt, bewoonden dit erf. Tegenwoordig woont de familie Maathuis hier.

10 Vistrap

De Markgraven is in 2013 natuurlijker ingericht. Het gaat daarbij om waterberging in het beekdal, natuurlijker oevers en vismigratie. Zo worden wateroverlast en verdroging voorkomen en worden het ecologisch functioneren, de waterkwaliteit en de landschappelijke kwaliteit te verbeterd. Over het onderhoudspad is een wandelroute aangelegd om al dit moois tussen Almelo en Tubbergen te (aan)schouwen.

Vanaf Almelo stroomt het water via het Lateraalkanaal, de Veeneleiding , de Linderbeek en de Beneden-Regge naar de Vecht. Deze beken en rivieren worden beheerd door het waterschap Vechtstromen.

Haarbiger kuierpad - 7 km

De Dorpsraad Harbrinkhoek-Mariaparochie stelt zich op geenlei wijze aansprakelijk voor schade van welke aard dan ook. U wandelt op eigen risico.

Op de gehele route: honden verplicht aangelijnd.

Wat is er onderweg te zien?

1 De O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstandkerk

Deze neogotische kerk werd in twee delen (kerk in 1918, voorbouw-toren 1923) gebouwd onder architectuur van J. Stuyt. Het was onder leiding van deken H.A.P.C. van der Waarden dat de tweede kerk op grondgebied van Almelo werd gerealiseerd. Bouwpastoor was J.F.H. Eshuis die op de grond, geschonken door de familie H.J. Lentferink, met vereende krachten deze kerk wist te bouwen. In oktober 1923 is de geheel voltooide kerk plechtig ingewijd door de Aartsbisschop van Utrecht, Mgr. H. van de Wetering. De Mariakapel, bij de ingang van het kerkhof, is in 2001 gebouwd bij gelegenheid van het 40 jarig priesterfeest van pastoor F.A.M. Kerkhof. Het was het cadeau van de parochie voor de jubilerende pastoor.

2 Erve Löwkeboer

Aan de Almeloseweg ligt het Erve Löwkeboer. In 1262 werd het erve al genoemd, toen met de naam Lodewich. Het Erve Löwkeboer was toendertijd één van de weinige boerderijen in Harbrinkhoek samen met de erven Heinink, Voshaar, het Wiegershuis en het Biggenhuis en gelegen in een wildernis van heide, moeras en water. Het erve was in de 15e eeuw eigendom van het klooster van Albergen met als pachter Werner Lodewich. Links van de oprijlaan ligt een inzinking in de weide, daar was vroeger een waterpartij, de Kattengraven, te vinden.

3 De natuurlijke speelberg

In 2013 realiseert De Dorpsraad namens alle inwoners aan de rand van het nieuwbouwplan Dannenkamp IV een 3500 m² grote natuurlijke speelplaats. Een plek waar kinderen van alle leeftijden met natuurlijke materialen kunnen spelen. Van klimtoren tot zandbak, van mtb-pad tot waterpomp, van houten brug tot bloemenweide.